

Un Estat per a la cultura

Fa uns dies vaig tenir l'oportunitat d'escoltar una bona conferència del president de la Generalitat a l'Ateneu Barcelonès. Artur Mas hi va desenvolupar una dotzena d'idees molt rellevants respecte de la situació actual del país que em van resultar molt convincts. Ara bé, un dels punt tractats va ser sobre la política cultural, i aquí sí que he de manifestar el meu més profund desacord amb una de les consideracions que va fer explícites. En síntesi, el president va dir que una de les prioritats del Govern era la internacionalització de la cultura catalana i que, en aquest propòsit, la feina era especialment assolible perquè es podia fer sense tenir Estat. Doncs no, president. Això no va així. I intentaré explicar per què no tan sols ens cal un Estat per tenir un eix ferroviari de mercaderies connectat a Europa, per trencar les barreres de l'actual aïllament energètic i per assolir la suficiència financera, sinó també per internacionalitzar la nostra cultura.

Per començar, cal desfer una de les confusions més arrelades dels debats entre política i cultura. La típica qüestió sobre què és "cultura catalana" no és una pregunta cultural, sinó política. Des del punt de vista cultural, l'única pertinença que es pot adduir a un acte de creació és la vinculada a les influències d'una tradició literària, musical, plàstica..., tant si és per respectar-la com per si és per enfrontar-s'hi. El cas més clar de pertinença a una tradició cultural és el de l'ús d'una llengua, per bé que no sempre, perquè els límits lingüístics poques vegades es corresponen unívocament als dels territoris polítics. Però en la majoria de les altres arts, i més en un mercat global, els límits de la pertinença són terriblement confusos, tal com es pot veure tant si parlem de patrimoni arquitectònic, de cinema o de gastronomia.

SALVADOR CARDÚS

SOCIÒLEG

En canvi, des del punt de vista polític, sí que té sentit voler qualificar una tradició o una nova expressió cultural, perquè es tracta d'una apropiació que es fa en nom d'un objectiu també polític: el d'identificar una comunitat, una nació. Així, amb independència dels seus continguts, serà cultura catalana la que pugui ser objecte d'una apropiació política posada al servei de la construcció de la comunitat nacional. No es tracta, doncs, d'una pregunta sobre el contingut, sobre si una determinada obra literària, escultòrica o musical és fidel a les essències imaginades de la nació, sinó que l'interrogant fa referència a la capacitat política –al poder– per projectar dins del propi país i a la resta del món una creació o una interpretació cultural produïda en l'àmbit local, sigui autòctona o d'adopció.

Per tant, la relació entre cultura i política s'ha d'entendre com un intercanvi d'interès mutu. D'una banda, l'artista, l'artesà, el creador –com es vulgui dir– veu universalit-

zada (internacionalitzada) la seva obra a canvi de prestar-se a una apropiació (expropiació) nacional. De l'altra, el polític ofereix la protecció de la marca nacional –subvencions, promoció, honors en forma de premis...– a canvi de poder utilitzar l'obra cultural per reforçar els mecanismes de pertinença interna entre els ciutadans i els mecanismes de reconeixement extern entre nacions. Actualment, també s'ha de dir, tot queda mediatitzat per les indústries culturals que juguen, cínicament, a obtenir els avantatges de deixar-se apropiat pels interessos polítics dels estats i rebre'n les subvencions pertinents, i alhora a saltar-se les lleialtats a les tradicions culturals en benefici d'un cosmopolitisme banal que els faciliti l'ocupació dels mercats globals.

Per tant, si alguna cosa no és certa és que una cultura es pugui internacionalitzar sense una estructura de poder tan sòlida com la de la resta de cultures amb les quals ha de competir en el mercat simbòlic –i comercial– del reconeixement internacional. I aquestes estructures són els estats. Tota la resta són bones intencions. La bona notícia és que si la cultura que ara mateix es fa a Catalunya té tan bona capacitat d'expansió internacional malgrat no tenir Estat, és per la qualitat intrínseca dels creadors i les seves obres, per la intel·ligència de les petites indústries que s'arrisquen a sortir en solitari als mercats exteriors, per la increïble xarxa informal de catalanòfils que hi ha arreu del món i per la modesta però eficaç acció d'institucions com l'Institut Ramon Llull. La mala notícia és, precisament, la incapacitat política que tenim per fer-ne un instrument de progrés, cohesió i pertinença nacional, sobretot de portes endins. President Mas: el dret a decidir, a dia d'avui, només el garanteix l'Estat. També en cultura.

Per internacionalitzar una cultura cal l'estructura de poder sòlida d'un Estat; tota la resta són bones intencions